

Jeanne Bendick (1919–2014) a absolvit Parsons School of Design. Este una dintre cele mai reputeate ilustratoare și autoare americane de cărți pentru copii, cu peste 100 de titluri publicate, mai ales în domeniul popularizării științei. Lucrările sale se remarcă printr-o deosebită capacitate de a transpune concepte complexe în limbajul de zi cu zi și de a prezenta subiecte dificile într-o manieră interesantă și ușor de înțeles. Printre cărțile pe care le-a scris și ilustrat, singură sau în colaborare, se numără: *Archimedes and the Door of Science* (trad. rom. *Arhimede și începuturile științei*, Humanitas, 2018), *Herodotus and the Road to History* (trad. rom. *Herodot și începuturile istoriei*, Humanitas, 2018), *Galen and the Gateway to Medicine*, *Along Came Galileo*, *Egyptian Tombs*, *Mathematics Illustrated Dictionary: Facts, Figures, and People Including the New Math*, *The Mystery of the Periodic Table*. Este, de asemenea, un pionier al emisiunilor TV de știință pentru copii.

jeanne bendick

G A L E N

ȘI ÎNCEPUTURILE MEDICINEI

Cu desenele autoarei

Introducere
de Benjamin D. Wiker

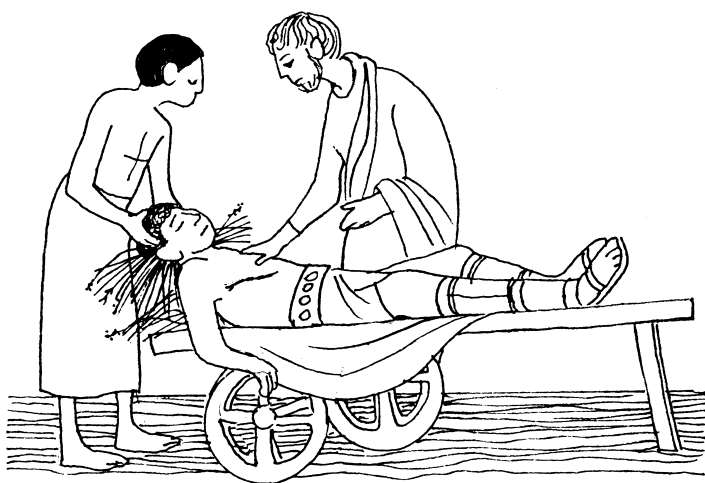
Traducere din engleză
de Cristian Negoită

Cuprins

Introducere de Benjamin D. Wiker	7
1. Cine a fost Galen?	11
2. Lumea lui Galen	19
3. Galen merge la școală	29
4. Galen începe să studieze medicina	35
5. Despre Hipocrat	47
6. Călătoriile lui Galen	53
7. Alexandria!	62
8. Galen și gladiatorii	72
9. Galen merge la Roma	81
10. Leacurile doctorului Galen	93
11. Farmacia lui Galen	106
12. Galen în slujba împăraților	112
13. După Galen	120

Pentru toți medicii care au grijă de noi

Introducere

MARILE ADEVĂRURI LI SE REVELEAZĂ OAMENILOR puțin câte puțin, la capătul unui drum anevoios, nu o dată presărat cu alegeri greșite. După cum spunea Aristotel, marele filozof grec, așa cum se comportă ochii liliecilor dinaintea soarelui, tot așa se comportă și mintea noastră dinaintea adevărului. Prin urmare, progresul în domeniul cunoașterii urmează de regulă o cale întortocheată, călăuzit deopotrivă de intuițiile competente ale cercetătorilor și de natura obiectului cercetat.

Așadar, unii intuiesc mai bine decât alții – sau, mai exact, unele intuiții sunt mai competente decât altele.

Marile genii, al căror aport dezvoltă cunoașterea teoretică și practică a omului prin mari salturi, și nu prin pași mici, înțeleg importanța predecesorilor și studiază întotdeauna cu atenție contribuția lor.

În mare parte, geniul lui Galen rezidă în capacitatea lui de a scruta partea cea mai însemnată a moștenirii grecești în ceea ce privește cunoașterea medicală, separând informația bună de cea eronată și bizuindu-și cercetările doar pe informațiile corecte. Născut la apogeul Imperiului Roman, Galen a scos medicina din hățișul de confuzii și controverse în care se împotmolise și a readus-o pe calea cea dreaptă.

Dacă judecăm geniul lui Galen în funcție de modul în care lucrările sale despre arta medicinei au influențat generațiile următoare, atunci el a fost cel mai mare medic din toate timpurile. El a îndreptat greșelile medicinei grecești, iar romanii au profitat de pe urma strădaniilor sale. De la Roma, lucrările lui Galen ajungeau în toate colțurile Imperiului. Odată cu prăbușirea Imperiului și distrugerea faimoaselor drumuri romane, influența lui Galen a crescut, răspândindu-se în Imperiul Bizantin și în lumea arabo-islamică, până în Evul Mediu și chiar dincolo de această epocă. Deși calea aleasă de el a suferit modificări în cele din urmă, scrierile lui au influențat gândirea medicală occidentală pentru aproape un mileniu și jumătate, din secolul al II-lea î.Cr. până în perioada Renașterii.

Dar aceste laude nu-i fac pe deplin dreptate lui Galen, pentru că el nu a fost doar un medic, ci și un filozof. Mai

precis, participa la dezbaterile pe teme medicale din epocă atât ca filozof, cât și ca medic. Prin urmare, concepția sa despre medicină face parte dintr-o viziune mai amplă asupra naturii și condiției umane. Pentru a stabili cu exactitate influența lui Galen asupra generațiilor următoare, trebuie s-o căutăm nu doar în medicină, ci și în literatură, artă, filozofie și teologie.

Așadar, cum era lumea în viziunea lui Galen? De ce a fost el atât de important? Nu îmi propun în această introducere să prezint o schiță a gândirii lui, pentru că asta ar însemna să rivalizez cu paginile care urmează. Și cred că este o alegere înțeleaptă. Cititorii încântătoarei cărți a lui Jeanne Bendick *Arhimede și începuturile științei* vor încuviința de-ndată: într-o asemenea competiție n-aș putea spera decât la un onorabil loc doi.

Nădăjduiesc totuși să fi deschis apetitul cititorului. După cum cred că se deduce destul de limpede din tot ce am spus până acum, a fi străin de ideile lui Galen înseamnă a fi incapabil să înțelegi o bună parte din evoluția gândirii occidentale. Din acest punct de vedere, cartea lui Jeanne Bendick *Galen și începuturile medicinei* este binevenită și nu trebuie să lipsească din librării și din orice bibliotecă.

Dar Jeanne Bendick face mult mai mult decât să schițeze fugitiv trăsăturile gândirii lui Galen. Ideile lui ne sunt prezentate în strânsă legătură cu elementele biografice. Chiar dacă facem abstracție de istoria medicinei, viața lui Galen este în sine fascinantă. Imaginați-vă o persoană care s-ar pregăti pentru a deveni doctor fiind

antrenor personal și medic al gladiatorilor! Imaginați-vă o persoană care și-ar dobândi instruirea medicală călătorind pe uscat și pe mări primejdioase! Imaginați-vă cum e să fii medicul împăraților romani!

Astfel, *Galen și începuturile medicinei* poate fi considerată, fără riscul de a exagera, o carte de aventuri – aventura medicinei și a filozofiei nu într-un sens abstract, ci așa cum a fost ea trăită de cel care a luat parte la această aventură. Cartea se adresează în primul rând tinerilor, dar, la fel ca *Arhimede și începuturile științei*, este scrisă atât de bine, încât și profesorii, și părinții o vor citi cu plăcere și vor afla lucruri noi. Și, cum spunea C.S. Lewis, acesta este indiciul după care recunoaștem o carte pentru copii cu adevărat valoroasă.

Benjamin D. Wiker

Cine a fost Galen?

GALEN A FOST UN DOCTOR CARE A PRACTICAT MEDICINA cu aproape 2.000 de ani în urmă.

A fost doctorul a patru împărați romani, astfel încât istoria Romei ar fi putut fi alta dacă el ar fi comis vreo eroare.

A fost un doctor care se îngrijea de rănilor gladiatorilor – răni produse de loviturile de sabie, de lance sau de colții animalelor sălbatice.

A fost un doctor care a înțeles cum funcționează corpul uman studiind porcii și maimuțele.

A fost un doctor care a născocit și a consemnat atât de multe tratamente, încât unele încă sunt folosite în zilele noastre.

A fost un doctor ale cărui teorii păreau atât de precise, încât ideile lui au fost învățate și urmate vreme de circa 1.500 de ani.

A fost doctorul Galen, cel mai renumit medic și om de știință din Imperiul Roman.

Galen s-a născut pe 22 septembrie 129 (sau poate 130) în orașul grecesc Pergam. În vremea lui Galen, grecii aveau un singur nume, spre deosebire de romani, care purtau mai multe. În anul 129, împăratul Romei era Publius Aelius Hadrianus. Dar el era cunoscut, simplu, ca Hadrian.

HADRIAN

Cu circa 250 de ani înainte de nașterea lui Galen, ultimul conducător al Pergamului a lăsat moștenire Romei orașul-stat, cu condiția ca romanii să-i apere independența. Dar cei ce trăiau în Pergam îl considerau în continuare un oraș grecesc.

Când s-a născut Galen, romanii cuceriseră toate teritoriile din jurul Mării Mediterane, cea mai mare parte a Europei (inclusiv Anglia), o regiune din Africa, întreg Orientul Mijlociu și o parte din Asia. Dacă analizați harta, veți vedea cât de întins era teritoriul ocupat de Imperiul Roman. Veți vedea, de asemenea, și orașul Pergam, aflat la 32 de kilometri de Marea Egee. (Astăzi, Pergamul se află în Turcia și poartă numele de Bergama.)